

Szakmai beszámoló

AK 2020-21 / 157315

Név: Dr. Egyed Krisztián

Küldő intézmény: Soproni Egyetem / Budapesti Metropolitan Egyetem

Fogadó intézmény: Selye János Egyetem (Szlovákia)

Ösztöndíj-típus: államközi kiutazók tanulmányút

Tartózkodás: 2021. június 1. – augusztus 31.

A kutatás címe

A cross-szektorális hálózatosodás kiterjedtsége, sűrűsödései, tematikus és strukturális hiányosságai, valamint az országhatár erre gyakorolt hatása az Ister-Granum eurorégió (EGTC) turizmusában

A kutatás háttere és célja

A desztinációs turizmus szakmai logikája

A turizmus ágazat fejlődése a 20. század második felének sikertörténete. A vendégforgalom nagysága és a kapcsolódó turisztikai bevételek éves átlagban mintegy 10%-kal emelkedtek az utóbbi évtizedekben. A gazdasági, társadalmi és technológiai változások ugyanakkor jelentősen átalakították az ágazatot. A kereslet, a potenciális turisták egyre informáltabbakká váltak, miközben jelentősen erősödött individualizmusuk. A kínálat terén pedig a pozitív jövedelmi hatások okán egyre újabb attrakciók, szolgáltatók és desztinációk jelentek meg. Összességében a kereslet növekedési ütemét meghaladó mértékben bővült a kínálat, ami egyre erősödő versenyhez vezetett. A desztinációk sikerességéhez így alapvető elvárás a turisták minden igényét kielégítő komplex kínálat megteremtése, középpontjában az egyedi élménnyel és az ahhoz kapcsolódó további termékekkel és szolgáltatásokkal. A komplex kínálat részei így szabad és gazdasági javak, magán és közjavak – az értékektől és attrakcióktól, a szálláshelyeken, vendéglátáson és a legkülönbözőbb programelemekén át, egészen az információkig és a mentális milióig – háttérben forprofit- és nonprofit-szervezetekkel, a közszféra intézményeivel, valamint a lakosság egyéneivel és legkülönbözőbb szerveződéseivel, beleértve a közvetlen turisztikai szolgáltatók mellett a desztináció társadalmi és gazdasági életének minden ágazatát. Az ilyen értelmű komplexitás kizárólag a szereplők cross-szektorális hálózatosodásával valósítható meg. A komplexitás tematikus és strukturális hiányosságai ugyanakkor nem csak az adott desztináció turisztikai versenyképességét rontják, de jelentősen csökkentik az elérhető jövedelmezőség nagyságát is.

Az Ister-Granum eurorégió (EGTC)

A térségszerveződés organikus folyamatának eredményeként természetes módon kialakultak erőközpontok és hozzájuk kapcsolódó, többé-kevésbé egyértelműen azonosítható vonzáskörzetek. Ezek kezdetben szorosan kötődtek természetföldrajzi egységekhez (pl. folyók és vízgyűjtők), amiket későbbiekben a történelmi események és a közigazgatás-szervezés szintén befolyásolt. A vizsgált térség Esztergom és vonzáskörzete, amely a Duna és a Garam folyók, valamint az egykori Esztergom vármegye társadalmi-gazdasági hálózatosodására, mint térszervező erőkre épül(t). Azonban a Duna, mint későbbi államhatár, valamint a „keleti blokk” ideológiai alapú társadalom- és gazdaságszervezése a kialakult erővonalakat és kapcsolatokat polarizálta. A gazdasági racionalitás és a társadalmi igények, kiegészülve az EU és Schengen hangoztatott törekvéseivel a határok légiesedését és az együttműködési hálózatok szélesítését és bővítését célozzák. A 2001-ben újjáépült Mária Valéria híd határon átnyúló kistérségi (eurorégió) lehetővé tette az Esztergom központú vonzásterület és azon belül az együttműködési hálózatok mai viszonyokhoz adaptált rekonstrukcióját. Az eurorégió 2008-tól Ister-Granum EGTC (magyarul: európai területi együttműködési csoportosulás) formájában működik, amely még szorosabb együttműködést tartalmaz, nagyságrendekkel

nagyobb támogatási lehetőségekkel. A 82 település alkotta térség közös stratégiájának fókusza a gazdasági, kulturális és közlekedési kapcsolatok fejlesztése, valamint az együttműködések bővítése az egészségügy, a környezetvédelem és az energetika területén. A több 10 millió EUR értékben tervezett és megvalósult projektek, köztük turisztikai fejlesztések esetében kérdés, hogy az említett hálózatos együttműködés rendszerét mennyiben sikerült megvalósítani.

A kutatás célja

A cross-szektorális hálózatosodás kiterjedtségének, sűrűsödéseinek, tematikus és strukturális hiányosságainak, valamint az országhatár erre gyakorolt hatásának feltárása az Ister-Granum eurorégió (EGTC) turizmusában.

A kutatás az alábbi hipotézisek megválaszolását célozza:

- H1 hipotézis – egy-egy attrakció köré szerveződnek (jellemzően) informális hálózatok, de a határtérséget átszövő komplex hálózatosodás nem mutatható ki, sűrűsödések és strukturális hiányosságok tapasztalhatók
- H2 hipotézis – egy-egy attrakció köré szerveződnek (informális) hálózatok, de ezek jellemzően a szűkebben értelmezett turisztikai szolgáltató szektort érintik, valódi cross-szektorális hálózatosodás nem mutatható ki
- H3 hipotézis – ugyan léteznek (informális) együttműködések határon átnyúlóan is, de az országhatár jelentős elválasztó erő, a határtérséget egységesen átszövő valódi hálózatosodás nem mutatható ki

Az elvégzett kutatási és elemzési feladatok

Kutatásmódszertan

- adatok és információk gyűjtése – dokumentumelemzés, szekunder hivatalos statisztikai adatok, személyes interjúk a turisztikai kínálat kapcsán, kérdőíves felmérés a turisztikai kínálattal kapcsolatban, kérdőíves felmérés a turisztikai kereslettel kapcsolatban
- adatok és információk kiértékelése – grafikus hálózatok az Ister-Granum EGTC vonatkozásában (kínálati és keresleti oldal struktúrái), statisztikai elemzések az Ister-Granum EGTC turisztikai hálózatosodásának vonatkozásában (kínálati és keresleti oldal struktúrái)

A kutatást megalapozandó, illetve a kutatási időszak során folyamatosan megvalósult a térség adottságainak és értékeinek felkeresése. Az EGTC csoportosulás által lefedett 82 település számos természeti, kulturális, szakrális és népi értékkel, épített örökséggel és soft élménypotenciállal rendelkezik. Ezek jelentős része a turizmus számára még feltáratlan, inkább kis léptékű, jelenleg legfeljebb helyi jelentőségű potenciál. Ezek hálózatos turisztikai terméké formálása részben folyamatban van. Ugyanakkor található nemzetközi jelentőségű értékek, és azokra alapozottan nemzetközi vonzerővel is bíró attrakciók a határ mindkét oldalán, több tematikát és turisztikai motivációt is érintve. A kutatás egy kiemelten fontos eleme volt ezen értékek és potenciálok felkeresése, valamint ennek kapcsán benyomások szerzése a mintatárség egészéről.

Dokumentumelemzés keretében a feltáráshoz került a turizmus és a területfejlesztés szervezetrendszer, struktúrái és kapcsolódó szabályai, valamint a mintatárség esetében a turisztikai kínálat és a turizmusfejlesztési elképzelések (helyzetelemzések tapasztalatai, koncepciók és tervezett projektek). Az elméleti irodalom és a nemzeti stratégiák mellett az érintett jelentősebb dokumentumok:

- CESCO tanulmányok és térképek
- Kerékpáros térségi stratégia, 2017
- Térségi turizmusfejlesztési stratégia, 2018
- WaVe regionális helyzetelemzés és koncepció, 2020
- Ister-Granum projekt dokumentációk
- érintett települések turisztikai koncepciói és helyzetelemzései

A szekunder statisztikai adatok keretében feldolgozásra kerültek a hivatalos adatok és adatsorok, valamint az EGTC szervezet és az érintett TDM szerveződések saját adatbázisai. A statisztikai adatok kiemelt témakörei:

- kínálat nagysága és összetétele
- a vendégforgalom számai

Rugalmas kérdéssor és kötetlen szakmai beszélgetés keretében személyes interjúk kerültek lefolytatásra, amelyek fókuszában a formális együttműködések (szervezetek, projektek), a turisztikai csomagajánlatok, a közös ajánlatok és marketing aktivitás, valamint az informális együttműködések (pl. közös gondolkodások, egymás marketing anyagainak kihelyezése, további szolgáltatók ajánlása) állt. A kutatásba bevont interjúalanyok:

- Eck András, Ister-Granum Eurégió
- Ocskay Gyula, CESCO
- Himmler György, Párkány és Vidéke Kulturális Társulás
- Duka Gábor, Karva polgármestere, Dunamente TDM
- Rományik Ferenc, Ipolydamásd polgármestere
- Farkas Iván, Muzsla polgármestere
- Méri Szabolcs, Szőgyén polgármestere
- Muravölgyi-Farkas Emese, Visegrád TDM
- Hernádi Ádám, Esztergom polgármestere
- Gabriella Rakovský, Turisztikai Információs Iroda, Párkány

A turisztikai kereslet és kínálat szélesebb körű elérése, valamint a hálózatosodás és a térpályák feltárása a kérdőíves kutatás módszerével, nagyrészt online formában történt. A kutatási terv alapján mindez két irányban történt:

- 1) a turisztikai kínálat esetében a turizmusban érintett szolgáltatók megkérdezése, amelynek fókuszában a formális együttműködések (szervezetek, projektek), a turisztikai csomagajánlatok, a közösen megfogalmazott ajánlatok és közös marketing aktivitások, valamint az informális együttműködések (tájékoztatók kihelyezése, további szereplők ajánlása) álltak.
- 2) a turisztikai kereslet térségben történt mozgásának feltárása a szolgáltatóknál elhelyezett kérdőívek, valamint a szolgáltatók adatbázisán keresztül online küldött kérdőívek segítségével történt. A kérdések elsődlegesen a szálláshelytől kiindulva felkeresett attrakciókra és igénybe vett szolgáltatásokra, valamint az ehhez kapcsolódó településközi fizikai mozgásokra irányult.

A COVID-járvány és az azzal kapcsolatban hozott korlátozó intézkedések azonban nagyban megnehezítették a szolgáltatók válaszadási hajlandóságát és a turisták elérését. A turisztikai mozgás a korábbi időszakokhoz képest nagyságrendekkel alacsonyabb volt, a határátlépés megszigorítása és időszakos korlátozása, illetve a szolgáltatók kötelező zárva tartásának eltérő országos szabályozása pedig egyértelműen torzító hatással bírt a „békeidőszakhoz” viszonyítva. Ezek következtében a kutatás folytatása során módosításokkal éltem:

- 3) korábban nem tervezett elemként a kutatásba bevonásra került a helyi lakosság. Kérdőíves formában a lakosság által a turistáknak ajánlott értékek és élmények, helyi turisztikai potenciálok, valamint a lakosság szabadidős mozgásai kerültek feltárásra.

A háttér-dokumentumok adatai és információi, a szakértői beszélgetések eredményei, valamint a kérdéssorokra kapott válaszok alapján Ucinet és NetDraw szoftverek alkalmazásával elkészült a grafikus kiértékelés. Az ún. kapcsolati hálók szemléletesen ábrázolják a kínálati oldal formális és informális struktúráit, valamint a keresleti oldal (és a lakosság) térbeli mozgásait.

A grafikus kiértékelés adatbázisain végigfuttatott statisztikai elemzések a szemléletes ábrák mellett egzakt eredményeket is hoztak a kínálati és keresleti oldal struktúrái tekintetében

- kapcsolatháló sűrűsége (átlag, standard szórás, variancia)
- ego háló sűrűsége (kifok és befok alapján)
- központiség (Freeman fokszám, közelség, közöttiség és saját vektor alapján)
- további elemzések (Bonachich-centralitás, strukturális ekvivalencia, CONCOR-elemzés, mátrix korreláció)

A mutatók értékeire alapozottan megválaszolhatók a kutatási program céljaként megfogalmazott hipotézisek:

- sűrűsödések és strukturális hiányosságok tapasztalhatók a térség turizmusában
- a térség egészét átszövő valódi cross-szektorális hálózatosodás nem mutatható ki
- a kedvező tendenciák ellenére a határ elválasztó ereje továbbra is kimutatható

Eredmények és tapasztalatok – a kutatás folytatása és hasznosulása

A kutatás a turizmus ágazat cross-szektorális hálózatosodását, annak sűrűsödéseit, tematikus és strukturális hiányosságait, valamint ennek kapcsán az országhatár hatását vizsgálja az Ister-Granum eurorégió (EGTC) térségében. Közvetlen eredményekként: megvalósul a kutatás (dokumentumelemzések, szekunder hivatalos statisztikai adatok, személyes interjúk, kérdőívek három tematikában, ezek grafikus és statisztikai kiértékelése), amely alapját képezi

- jelenleg készülő tudományos publikációnak
- az ősz folyamán tartandó tudományos és szakmai előadásoknak, tréningeknek
- feldolgozandó esettanulmányoknak az egyetemi oktatásban
- turisztikai együttműködésre épülő gyakorlati projekteknek
- hálózatfejlesztés és hálózatmenedzsment tevékenységnek a mintatérsgben
- kiegészíti az Ister-Granum EGTC jelenleg készülő turisztikai helyzetelemzését és új turizmusfejlesztési koncepcióját

A megvalósult kutatás tudományos folytatásaként a „National Scholarship Programme of the Slovak Republic” által finanszírozott ösztöndíjas kutatás formájában 2022. január 1. – szeptember 30. között sor kerül egy újabb kutatásra „Turisztikai desztináció lehatárolásának lehetőségei, valamint a desztináció működésének és finanszírozásának lehetőségei az Ister-Granum eurorégió (EGTC), mint mintatérsg modellezésében” címmel.

Fertőszentmiklós, 2021. szeptember 29.

.....
Dr. Egyed Krisztián PhD